

Document	Archeologische Quickscan
Plangebied	Koningspade 11, Hoogwoud, gemeente Opmeer
Adviesnummer	20182
Opsteller(s)	A.S. de Groot (archeoloog) & C.M. Soonius (senior archeoloog)
Datum	17-09-2020

Advies	Vrijgeven.
Vervolgtraject	Geen.

Archeologische Quickscan

1. Inleiding

Op verzoek van de gemeente Opmeer (contactpersoon: mevr. M. Ringersma) is gekeken naar het aspect archeologie met betrekking tot de bouw van een loods en twee sleufsilo's aan de Koningspade 11, gemeente Opmeer (afb. 1).

Aan de Koningspade 11 is een melkveehouderij en agrarisch loonbedrijf gevestigd. Onlangs is op het perceel een kapschuur afgebrand. Het staat in de planning om op de locatie van deze schuur een nieuwe grotere loods te bouwen. De loods krijgt een oppervlakte van ca. 1.000 m². De loods zal worden gefundeerd op een betonvloer van 15 cm dik en een randfundering die tot 50 cm onder peil (= bovenkant vloer) zal reiken.

Daarnaast zullen op het achtererf twee sleufsilo's van elk ca. 450 m² worden aangelegd. De sleufsilo's worden aangelegd door stelconplaten te plaatsen en aan weerszijden grondwallen op te werpen (afb. 2). De bodemverstoring zal hierbij waarschijnlijk minimaal zijn.

2. Bestemmingsplan en Beleidskaart archeologie

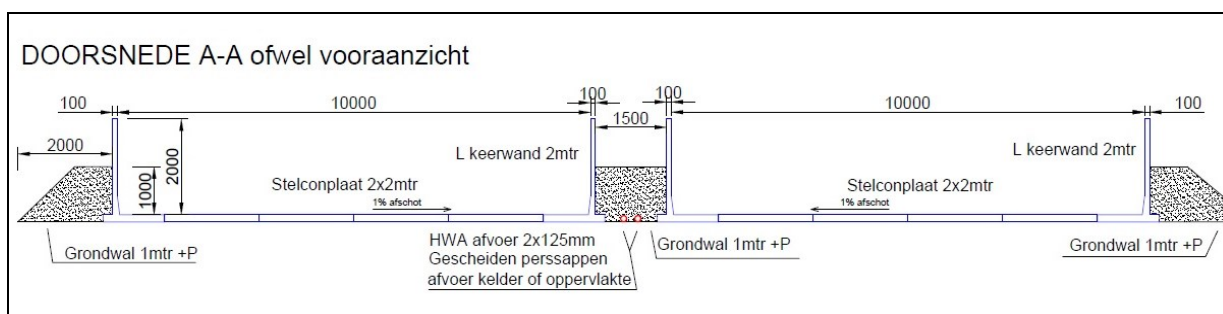
Het plangebied valt binnen het bestemmingsplan Herziening Hoogwoud, Opmeer en Spanbroek (vastgesteld 21-12-2017).¹ Middels dit bestemmingsplan geldt voor het plangebied een dubbelbestemming Waarde – Archeologie 3. Dit betekent dat rekening dient te worden gehouden met het aspect archeologie bij plannen groter dan 500 m² en dieper dan 40 cm onder maaiveld.

In 2010 is door de gemeenteraad van Opmeer de Erfgoedverordening de gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart vastgesteld. Deze archeologische kaart is in 2008 vervaardigd door de Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland. De beleidsadvieskaart is in 2012 op details gewijzigd. Dit betrof de begrenzing van Rijks- en Provinciaal Monumenten, en het vrijgeven van reeds opgegraven terreinen.

¹ NL.IMRO.0432.BPHOS2017-VA02.

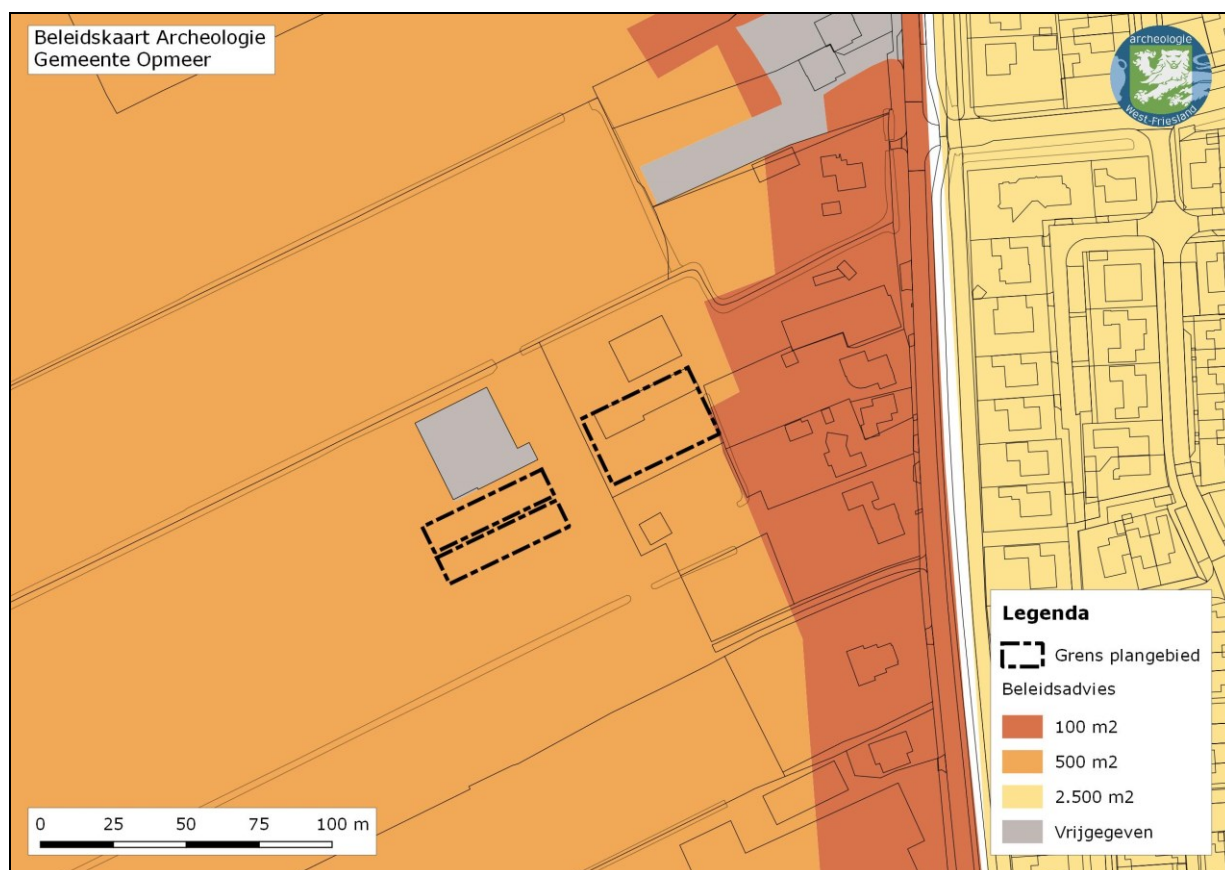
Afbeelding 1. De ligging van het plangebied Koningspade 11 (rode stippellijn) op een luchtfoto (bron: PDOK).

Afbeelding 2. Doorsnedetekening (ofwel vooraanzicht) van de te realiseren sleufsilo's.

De tien jaar oude beleidskaart die als basis voor voorgaande bestemmingsplannen heeft gediend, was aan vernieuwing toe. Op basis van de huidige kennis is in 2018 een meer toegespitste beleidskaart opgesteld, waarin de meest recente gegevens zijn verwerkt.² Deze nieuwe beleidskaart dient als leidraad voor nieuwe bestemmingsplannen te worden gehanteerd. Op de beleidskaart is aangegeven waar de bekende archeologische waarden zich bevinden en welke archeologische verwachtingen er zijn. De waarden en verwachtingen zijn gecombineerd met een beleidsadvies per zone. Voor de beleidskaart zijn onder andere bodemkaarten gebruikt om de archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie nader te specificeren. De waarde en de begrenzing van de historische dorpslinten is tevens nader gespecificeerd, onder andere aan de hand van verschillende historische kaarten. Volgens de beleidskaart ligt het plangebied in een zone met een hoge archeologische verwachting. Hier is een vrijstellingsgrens van 500 m² aan verbonden (afb. 3).

² Van Leeuwen & Soonius 2018.

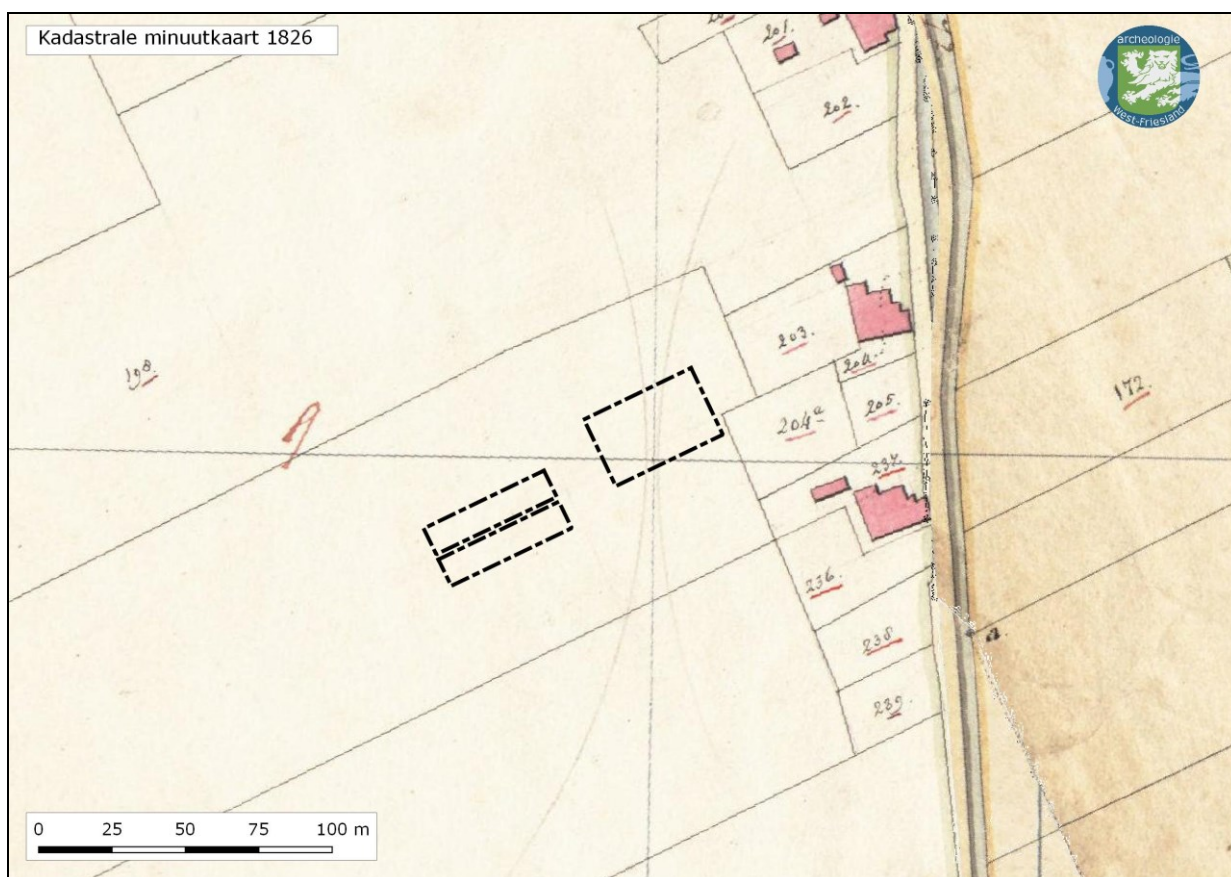

Afbeelding 3. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op de beleidskaart archeologie van de gemeente Opmeer.

3. Cultuurhistorische achtergrond

Het plangebied ligt aan een binnenwaterkerende kade of dijk met een hoge historisch-geografische waarde (CHW-code WFR182G). Dergelijke kaden werden door de hogere ligging vaak als weg gebruikt en ook nu is deze dijk nog als weg herkenbaar. Ook fungeerden deze dijken vaak als ontginnings- en bewoningsas. De binnenwaterkerende functie is meestal verloren gegaan. De binnenwaterkerende kade lag dwars op de verkaveling. In de huidige topografie is de samenhang met de verkaveling nog goed herkenbaar. Het plangebied ligt in een zone met een regelmatige strokenverkaveling van zeer hoge historisch-geografische waarde (CHW-code WFR323G). Strokenverkavelingen met een regelmaat als deze zijn zeer kenmerkend voor delen van West-Friesland. De samenhang met de bewonings- en ontginningsas, en afwateringskanalen en de dijken is waardevol. Ook zijn nog een aantal binnendijken en achterkaden aanwezig, waardoor de verschillende oorspronkelijke ontginningsblokken nog herkenbaar zijn. Dergelijke grote oppervlakten van opstrekkende ontginningen komen in Noord-Holland niet veel voor.

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. Op geen van de historische kaarten is binnen het plangebied bebouwing zichtbaar (afb. 4). Het plangebied ligt achter de historische lintbebouwing. De verwachting voor vindplaatsen uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd is laag.

Afbeelding 4. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op de kadastrale minuutkaart uit 1826 (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

4. Archeologische en geologische bronnen

Het plangebied bevindt zich ter hoogte van de grote getijdengeul waarop Hoogwoud en Spanbroek gelegen zijn. Deze geul is via het Zeegat van Bergen West-Friesland binnengedrongen. In het Neolithicum was deze getijdengeul nog actief. Tussen 1800 en 1700 voor Chr. vond in het wijd vertakte krek- en kommensysteem een grote omslag plaats, mogelijk als gevolg van een stormvloed. In een groot deel van West-Friesland ontstaat een kweldergebied waarbij het sediment hoog opslibt. Wanneer het evenwicht rond 1700 voor Chr. weer is hersteld blijft in westelijk West-Friesland een kleine opening in de kust bestaan. Het plangebied valt nu binnen een hoog opgeslibd kweldergebied dat buiten het stormvloedbereik ligt. Dit landschap verzoet in hoog tempo en is in de Midden Bronstijd vrijwel geheel bewoonbaar. Door stagnatie van de afvoer van water naar zee ontstaan in de loop van de Midden Bronstijd ontstaan meren, waar later ook veen gaat groeien. Rond 900 voor Chr. is het bewoonbare areaal in West-Friesland flink afgenomen en is bewoning alleen op de hoger liggende delen nog mogelijk.³

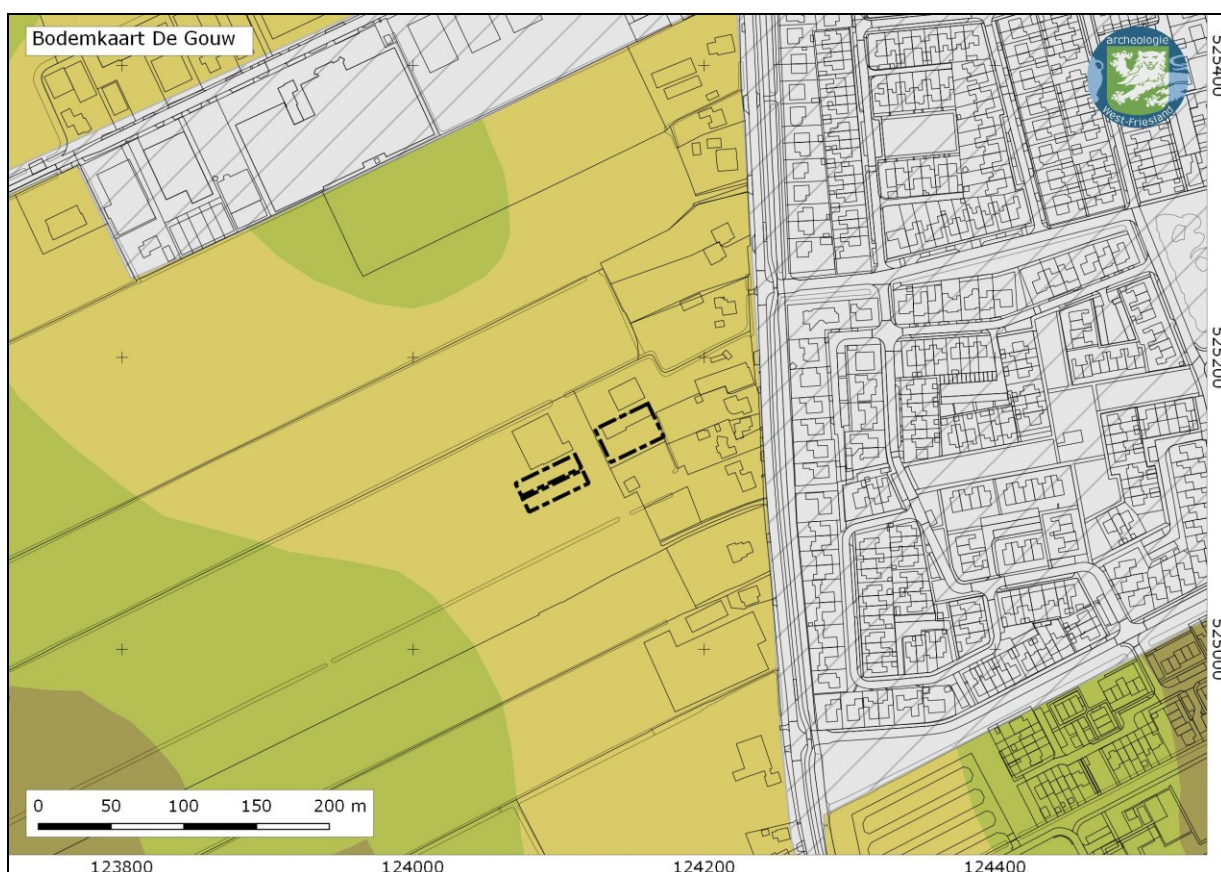
Voor West-Friesland - Midden bestaat een gedetailleerde archeologische verwachtingskaart.⁴ De beleidskaart archeologie van de gemeente Opmeer uit 2010 heeft destijds geen gebruik gemaakt van deze kaart. Als uitgangspunt voor de gedetailleerde verwachtingskaart is de bodemkaart, schaal 1:10.000 gebruikt.⁵ Met behulp van deze kaart is gekeken of er een duidelijke relatie bestaat tussen het voorkomen van vindplaatsen en bepaalde bodemeenheden. Uitgangspunt is wel dat er voldoende archeologische gegevens beschikbaar moeten zijn. Op de vereenvoudigde bodemkaart De Gouw is te zien dat het plangebied op leek- en woudeerdgronden (zeer lichte zavel) ligt (geel op afb. 5). Deze

³ Van Zijverden 2017.

⁴ Molenaar & de Boer 2005.

⁵ Mulder e.a. 1983.

gronden corresponderen met de aanwezigheid van de kreekrug. Bij het opstellen van de archeologische verwachting voor West-Friesland - Midden is onderscheid gemaakt tussen drie perioden: het (Laat) Neolithicum, de Late Prehistorie & Romeinse Tijd en de Middeleeuwen & Nieuwe Tijd. Achterliggende gedachte is dat aan deze bewoningsperioden verschillende landschappen zijn gekoppeld. Voor de locatie van het plangebied wordt op de verwachtingskaart een lage verwachting voor het (Laat) Neolithicum, een middelhoge verwachting voor de Late Prehistorie & Romeinse Tijd en een middelhoge verwachting voor de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd aangehouden. In de rapportage uit 2005 wordt aanbevolen de verwachtingskaart te toetsen in het veld. Veldwerk is niet uitgevoerd.

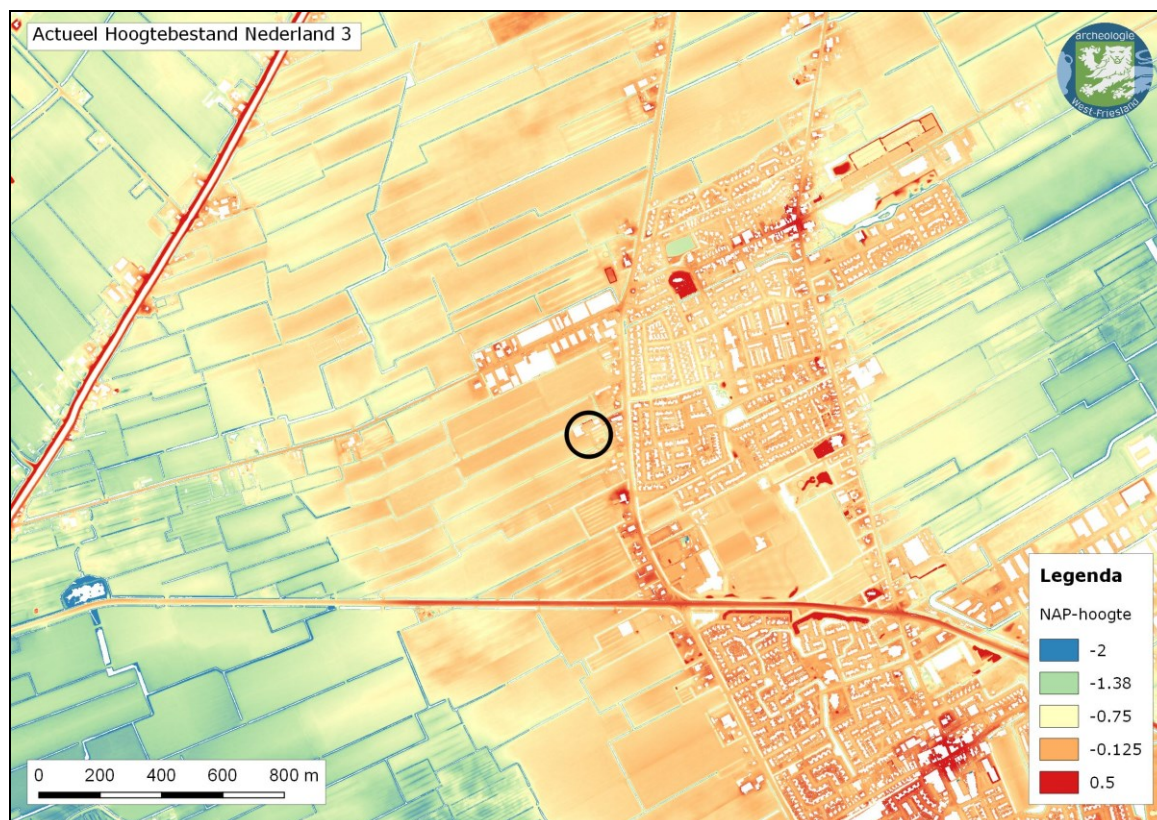

Afbeelding 5. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op de bodemkaart van De Gouw (bron: Mulder e.a. 1983).

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3) is de loop van de kreekrug tevens goed zichtbaar (afb. 5).

In 2013 heeft Transect een Archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd op het perceel Koningspade 11 (Archisnummer 2415309100) met betrekking tot de bouw van de inmiddels gerealiseerde ligboxenstal (grijs vlak op afb. 1 en 2). Voor de vroege- en midden-Bronstijd werd een middelhoge verwachting geformuleerd. In totaal werden 5 boringen gezet. Tot 3 m onder maaiveld waren getijdenafzettingen horende bij de getij-inversierug aanwezig. De sedimenten zijn direct onder de bouwvoor kalkrijk. Dit doet vermoeden dat een deel van het oorspronkelijk bodemprofiel niet meer aanwezig is. Nader archeologisch onderzoek werd niet noodzakelijk geacht.⁶

⁶ Kerkhoven 2013.

Afbeelding 5. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op het Actueel Hoogtebestand Nederland 3 (bron: ahn.nl).

Binnen een straal van ca. 200 m rondom het plangebied staan een aantal losse vondstmeldingen in het landelijk registratiesysteem Archis. Deze vondsten zijn gedaan tijdens de kartering in ruilverkavelingsgebied 'De Gouw' (Archisnummer 2078114100). Het betreft proto-steengoed uit de Late Middeleeuwen, roodbakkerend geflazuurd aardewerk uit de Nieuwe Tijd en geflazuurd steengoed uit de Nieuwe Tijd.

5. Conclusie & Advies

Het ligt in de planning om een nieuwe loods en twee sleufsilo's te bouwen aan de Koningspade 11 in Hoogwoud. Daarbij zal de vrijstellingsgrens uit het bestemmingsplan en de beleidskaart archeologie worden overschreden. De nieuwe loods krijgt alleen een randfundering. De aanleg van de sleufsilo's zal de bodem minimaal verstoren.

Het plangebied ligt ter hoogte van een voormalige getijdengeul. Tijdens het Neolithicum was deze nog actief. De archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Late Prehistorie is op basis van de bodemkaart, de hoogtekaart en archeologische bronnen middelmatig. Vlak naast het plangebied is al eens een archeologisch booronderzoek uitgevoerd. Hier bleek geen intact bodemprofiel uit de Bronstijd aanwezig te zijn. Daarnaast werden geen archeologische indicatoren aangetroffen. Oorspronkelijk dieper gelegen sporen kunnen nog wel aanwezig zijn.

De verwachting voor huisplaatsen uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd is laag. Het plangebied ligt namelijk achter de bewoning langs het historisch dorpslint. Uiteraard kunnen wel 'off-site' sporen of vondsten uit deze perioden worden aangetroffen binnen het plangebied.

Indien de (grondroerende) plannen ongewijzigd blijven, is nader archeologisch onderzoek in het kader van de Archeologische Monumentenzorg niet noodzakelijk. Archeologie West-Friesland adviseert de voorgenomen ingrepen vrij te geven met betrekking tot het aspect archeologie.

6. Bronnen

AHN3 (www.ahn.nl)

Archis 3.0

Gemeente Opmeer, 2012. Beleidskaart Archeologie (vastgesteld door de gemeenteraad in 2012).

Kerkhoven, A.A., 2013. Hoogwoud, Koningspade 11. Gemeente Opmeer (Noord-Holland). Archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (IVO; verkennende fase). *Transect-rapport 316*, Utrecht.

Molenaar, S. & G.H. de Boer, 2005. West-Friesland Midden, provincie Noord-Holland; een archeologische verwachtingskaart. RAAP-rapport 1152. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Mulder, J.R., J. van Berkum & F.G.M. van Pruissen, 1983. Ruilverkaveling De Gouw: bodemgesteldheid en bodemgeschiktheid. *Stiboka-rapport 1597*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Leeuwen, J. van & C.M. Soonius, 2018. Toelichting Beleidskaart Archeologie gemeente Opmeer 2018. *West-Friese Archeologische Notities (WAN) 36*. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Westfries Archief

7. Geldigheid

Indien de (bodemroerende) plannen voor dit project worden gewijzigd na advisering, dan dienen de nieuwe plannen te worden voorgelegd aan Archeologie West-Friesland, zodat deze opnieuw kunnen worden beoordeeld. Het voorgaande advies vervalt daarmee.

Deze archeologische quickscan heeft een geldigheid van **2 jaar**. Na verloop van deze periode wordt het advies ongeldig en dient bij ontwikkelingen een nieuw archeologisch advies te worden aangevraagd. Dit geldt ook voor ongewijzigde bouwplannen.

Bovenstaand archeologisch advies is daarmee geldig tot:

17-09-2022